

© Francesc Vena

Manuel Baixauli és pintor i escriptor. *Espiral* (Columna, 1998), primer llibre que publica, és un recull de contes brevíssims on plasma les obsessions —la fugacitat de tot, la mort, l'oblit...— que ja eren presents en la seua pintura i que es reflectiran, també, en les obres posteriors. El segueixen les novel·les *Verso* (Premi Ciutat d'Alzira, 2001; Bromera, 2002) i *L'home manuscrit* (Moll, 2007). Aquesta última rep una acollida inusual per part de la crítica, amb sis premis, i esdevé, tot i la seua complexitat, un èxit de vendes. El 2010 enllesteix una nova edició d'*Espiral* (Proa), reescrita i depurada a fons, i el 2014 publica *La cinquena planta* (Proa), novel·la que rep el Premi de la Crítica dels Escriptors Valencians i el premi Crexells.

El 2016 publica *Ningú no ens espera* (Periscopi), un recull d'articles amb aire de dietari, acompanyat de dibuixos fets pel mateix autor.

Manuel Baixauli

Ignot

SEGONA EDICIÓ

ESCAFANDRE, 12

EDICIONS DEL PERISCOPI

Ignot

© Manuel Baixauli, 2020

Primera edició: gener del 2020

Segona edició: febrer del 2020

Collage de la coberta Tono Cristòfol / Departament de disseny d'Edicions del Periscopi, a partir d'imatges de:

© The Coleoptera of the British islands (Plate 127) / Historic Collection
/ Alamy Stock Photo

© The Coleoptera of the British islands (Plate 126) / 510 Collection
/ Alamy Stock Photo

© The Coleoptera of the British islands (Plate 128) / 510 Collection
/ Alamy Stock Photo

© de la fotografia de l'autor: Francesc Vera

© d'aquesta edició: Edicions del Periscopi SL, 2020

Totes les fotografies reproduïdes amb el permís corresponent.

© de les il·lustracions i les fotografies: Manuel Baixauli

Publicat per Edicions del Periscopi SL

info@periscopi.cat / *Web*: www.periscopi.cat / *Facebook*: www.facebook.com/Periscopi

Twitter: twitter.com/Ed_Periscopi / *Instagram*: @edicions_del_periscopi

Impressió: Romanyà Valls

Sant Joan Baptista, 35

08789 - La Torre de Claramunt

Barcelona

Imprès a Catalunya – *Printed in Catalonia*

Edició a càrrec d'Aniol Rafel i Marta Rubirola

Maquetació i disseny interior: Tono Cristòfol

Correcció: Francesc Gil-Lluch, Miquel Saumell Santa Eugènia

i Teresa Arnal Antequera

Disseny de la col·lecció i coberta: Tono Cristòfol

Aquest llibre s'ha imprès amb un paper offset cru de vuitanta grams i ha estat compaginat amb la tipografia Caslon Pro en cos 12.

Dipòsit legal: B27125 - 2019

ISBN: 978-84-17339-30-2

Tots els drets reservats. Queda rigorosament prohibida, sense l'autorització escrita dels titulars del copyright, sota les sancions establertes per la llei, la reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol mitjà o procediment, inclosos la reprografia i el tractament informàtic, i la distribució d'exemplars mitjançant el lloguer o préstec públics.

GENIS DESCONEGUTS

Una vesprada de tardor del 2003, havent vist cinc exposicions d'art que l'havien deixat indiferent, havent regirat un munt de prestatges de llibreries on havia adquirit tres volums d'autors desconeguts, Mateu entrà, exhaust, panxa-buit, en una cafeteria.

Només hi havia, a banda del cambrer, un vell que fülljava el diari amb un cafè al davant. Un vell de cabells grisos i llargs, esclarissats, amb camisa i pantalons negres i jaqueta grisa ampla, arrugada.

Mateu el va reconèixer: Jaume Font, *el Mestre*.

Qui, que pertanguera al món de la cultura, no coneixia el Mestre? Algun jove, potser, car el Mestre feia lustres que no es deixava veure després d'haver dit que plegava.

Només una volta Mateu havia tractat amb ell, feia molt, i podia confirmar el que se'n deia, de la seua mala llet, de la seua mordacitat, d'aquella manera crua, directa, de dir. I de la seua punteria. Si el Mestre apostava per un pintor o per un escriptor, aquest s'obria camí. Triomfava, com se sol dir. El Mestre, que no havia tingut talent per a exercir cap

mena d'art, tenia olfacte per a detectar-lo. Un olfacte únic. I l'havia exercit amb passió.

Mateu dubtà si tornar al carrer i buscar una altra cafeteria o si avançar cap al Mestre. L'única volta que havien parlat, vint anys enrere, el Mestre li havia dit que si no feia un gir en la seua pintura no seria ningú, que pintar sempre de cap, ignorant el món, ignorant les formes riquíssimes i complexes de la natura com a estímul, era un atzucac. «I la més insignificantíssima articulació de la meua mà posa en ridícul totes les màquines», havia dit el Mestre citant Walt Whitman, quan Mateu era jove, quan Mateu es creia tan segur de si mateix i del seu futur que no estava disposat a seguir consells de ningú. Ara Mateu tenia quaranta anys, no havia aconseguit fer-se un nom, no havia aconseguit res, i potser hauria absorbit, humil, aquelles paraules.

Mentre Mateu dubtava, el Mestre alçà el cap, un rostre solcat per vuitanta anys de vivències sobretot internes, boca de llavis prims, constrets, ulls de plom. Es deu recordar de mi?, pensà Mateu. El Mestre se'l quedà mirant, contraent les celles, l'esguard incisiu, obstinat, de sempre, l'aire de maniàtic, el cos menut i prim, d'home feble.

—Pintor! —cridà, alçant un braç, la veu esquinçada—. Com va?

Se'n recordava, d'ell. No del nom, però sí de la cara i l'ofici. Mateu es va sentir íntimament reconfortat; el Mestre, l'home que havia propulsat alguns dels millors escriptors i pintors de les últimes dècades, el recordava, tot i no haver-lo tractat des de feia vint anys.

Potser Mateu no havia canviat gaire en vint anys, era un home que es cuidava, que no s'havia engreixat, que no fumava, que bevia poc, alguna cervesa abans de sopar, alguna

copa de vi negra, que no havia perdut, com tants amics seus, els cabells, curts i profusos, que, en agrisar-se, accentuaven, reforçats per unes ulleres redones de carei, el seu aspecte d'intel·lectual, d'home assenyat, indecís, incapaç de matar una mosca.

El Mestre el convidà a seure. Mateu demanà, després de dubtar massa, un te i una torrada amb oli i sal, i preguntà al Mestre què hi feia, a la ciutat.

—Perd el temps —va dir, gesticulant dramàticament—. De la manera més estúpida possible.

Mirant cap al carrer sense fixar la vista en res, desgastat, afegí:

—Tu, que també et dediques a l'art, dis-me: per què els qui cremem de set de bellesa, aquells a qui la bellesa ens obsessiona i ens lleva la son, per què som tan refotudament lletjos?

Mateu va somriure mentre alçava les celles. El Mestre afegí:

—Dos mesos fa que m'arribà, entre el munt de paquets amb dossiers fotogràfics o amb originals per a llegir, la carta d'una jove que volia que visitara el taller del seu pare, un pintor genial!, segons ella. Un geni desconegut! Hauria d'haver llançat la carta a la paperera, com faig quan no hi ha cap mostra de l'obra. No me'n refie. La xica em parlava del pare, un individu lacònic, semimut, que, des que va perdre la dona en un accident de trànsit, del qual ell mateix quedà amb una lesió cerebral, des d'aquesta desgràcia, el pobre, donat de baixa de la feina, passa les hores reclòs a casa, pintant. «Pintar», diu ella, «és l'única activitat en què el pare aboca energia». Segons ella, aquell subjecte defuig tot contacte social, i ha convertit la casa en un taller on

s'amuntonen les obres que només ella ha vist. La visita, si jo m'hi avenia, s'havia de fer amb l'absència del pintor, mentre feia la passejada diària, prescrita pels metges, per un circuit de senderes de l'horta. «Fa sempre», escriu ella, «el mateix trajecte». No em preguntes per què aquella carta, en comptes de rebregar-la i de llançar-la a la paperera, la vaig guardar. Estic jubilat, però mantinc la curiositat intacta. Pensí a contestar, a exigir una mostra, quatre, cinc, sis fotos com a mínim, per a accedir a veure aquell estudi. En fi: s'escolen els dies, no respon la carta, la resta de paperassa que arriba soterra les intencions.

El Mestre feu un glop de cafè.

—Al cap d'un mes —va dir, alçant un dit—, quan havia oblidat aquella carta, la jove es presenta, d'improvís, a casa meua. No vaig saber dir-li que no.

El Mestre explicà on vivia: un casalot enmig dels horts, a mitja hora en cotxe del poble de Mateu.

—Com hi pensa tornar, a casa? —va fer Mateu.

—M'havia de dur ella! Aquest era el tracte. M'ha sabut greu, però; he dit que tornaria amb un taxi.

Mateu va dir que estava a punt de tornar al poble, que tenia el cotxe a quatre passes, que el podia dur. El Mestre, gens hipòcrita, ho acceptà de grat.

Dalt del vehicle, el Mestre preguntà si podia fumar. Mateu feu que sí i abaixà les finestres.

—S'ha tornat impossible, fumar fora de casa —va dir el Mestre—. No rep visites, allà. M'hi vaig instal·lar per fugir del soroll, de les urgències, de tot. De la meua faena vaig resoldre fer, només, la part que més m'atrau: descobrir! Descobrir el talent d'individus desconeguts, posar el focus sobre la genialitat oculta. Al revés del que pot semblar ara, amb

tanta punyetera informació, el talent ho té més difícil que mai per a fer-se visible, per la saturació infinita d'ofertes, per la rapidesa i la superficialitat amb què ho mirem tot. El talent vol ulls lents, nets de prejudicis, per a ser reconegut. Vol digestió lenta. És un repte, descobrir algú! La faenada posterior, la tasca de difondre i promoure, la vaig delegar en gent de la meua confiança. Que ells en traguen rèdit, jo només vull divertir-me! Faig alguna telefonada, redacte alguna recomanació, i para de comptar. Ja s'apanyaran. No més isc de casa per a passejar el gos.

—M'estava contant que la jove el visità d'improvís.

—En efecte! Quina genètica! Quina veu! Un goig per a la vista i per a l'oïda. Dis-me dinosaure, dis-me australopithec, viciós, neandertal... Se me'n fot! La bellesa m'intimida, potser perquè no l'he tinguda mai. Vaig fer passar la sirena, va dir qui era, em pregà de nou que visitara el fotut taller del fotut pare. Del geni desconegut! Es delia per saber la meua opinió, desconfiava de crítics i galeristes. Digué que l'art actual, pel que havia vist a la ciutat o quan viatjava o en algunes revistes, seguia camins distants del que feia el pare. Això m'agrada. Li vaig demanar a què es dedicava, si tenia alguna relació amb el món de l'art. «No», va dir. És infermera.

De tant en tant, mentre parlava, el Mestre xamava amb nervi el cigarret i expulsava el fum per la finestra.

—Em vaig decidir perquè m'intrigava l'obra del pare, o pel goig de mirar-la i escoltar-la? És igual. Preguntí si havia dut fotos de les obres. No. Ella temia que, a les fotos, no se n'apreciaren bé les qualitats. «No és pintura d'impacte», digué, «el valor és en els detalls». També em va agradar, això. Vaig accedir d'anar-hi no aquell dia, que em venia a

contrapeu, sinó un altre, hui mateix, amb la condició que ella em portara a l'estudi i em tornara a casa.

—I ha resultat que el pare no és cap geni.

—Què dius! No sap pintar, el cabró! La xica no en té ni punyetera idea, d'art. Només trepitja museus quan fa turisme. Perquè te'n faces una idea, els cromos del pare estan en la línia onírica del primer Tàpies, de Cuixart, de Joan Ponç... El Dau al Set, però amb una factura pueril, mancada d'ofici. Naïf. Quina miopia! Ella veu un geni on jo veig, només, un aficionat que desfoga la seua frustració. Li he dit: «El talent és una loteria. Et toca o no. Si tens talent, treballa'l, dedica-li hores, tota una vida, però si no en tens, no t'hi capfiques. O t'ho agafes com una simple afició que et diverteix o, si no, deixa-ho córrer. Al teu pare li prova, la pintura. Anima'l! No vulgues anar, però, més enllà. No hi ha res a fer». Això he dit, i s'ha posat grega, trèmula, a punt d'esclatar.

—Pobra!

—He intentat arreglar-ho. No ho he aconseguit.

—Com?

—Uf! «Ets afortunadíssima», he dit. «Mira per la finestra.» Hi hem guaitat. La cabellera, tan a prop, li feia olor de criatura. Al carrer, un munt de gent deambulava amunt i avall amb presses. «Fixa-t'hi bé», he dit, «a penes veuràs algú que no siga deforme, lleig, grotesc. Mira aquell home, quina panxa, i com camina, el desgraciat. Mira aquell altre, quina gepa. No hi ha res a fer. Naixes amb un cos, amb una cara, amb una genètica que limita tot el que faràs, que et tanca mil portes. Què hi pots fer? Desesperar-te?». M'escoltava atenta, m'he inspirat, i l'he estacat fins al mànec.

—...

—He dit que al pare no, però que a ella sí que li havia tocat la loteria. Que tenia un aspecte, una veu magnífics, inusuals, i que això li conferia poder sobre les altres persones.

—Mestre!

—No he parat ací. M'he desbocat. «Ets el paradís fet persona», he dit, i m'he quedat mirant-la, potser massa fixament.

—I?

—M'ha evitat els ulls. Hi ha hagut un silenci llarguíssim. «No em dugues a casa», he dit, «ja faig via jo». No m'ha tornat a mirar. M'odiarà tota la vida. D'altra banda, m'ha pres el pèl.

—Què diu!

—El pare no era per l'horta, caminant, sinó al pis de dalt de l'estudi. L'he vist fugaçment, vigilant-nos des d'una finestra del desllunat.

—Com sap que era el pare, i no la parella, o un veí?

—Hi havia autoretrats, entre els quadres. Ves a saber: potser és la parella i no el pare, i m'ha enganyat doblement.

Després d'una profunda xamada, el Mestre preguntà a Mateu com li anava amb la pintura.

—L'última exposició ha sigut un fracàs. Em pregunte si val la pena, fer exposicions —el Mestre alçà les celles—. Més que no pintar, ara faig dibuixos, il·lustracions per a uns articles que no sé ni on es publiquen. Als seients de darrere en tinc alguns, si vol veure'ls.

El Mestre tornà a xamar i expulsà el fum i el cigarret consumit per la finestra, es girà cap enrere i agafà una carpeta negra de cartó. La va obrir, en va extraure els dibuixos, els mirà un per un.

—No estan malament —feu—. L'estil m'agrada, no busca la facilitat i està arrelat en la tradició. Llàstima que no siguin figuratius, això en limita l'efecte.

Mateu s'ajustava les ulleres amb la mà lliure i callava.

—I els textos que il·lustres, de qui són? —va dir el Mestre.

—D'un tal Crisòstom. Li sona?

—No, gens.

El Mestre deixà els dibuixos i es posà a llegir un dels articles. Al cap d'uns minuts, va fer:

—Quin cabró! Com escriu! No creus que abusa de la frase curta?

—M'ho semblà al principi. M'hi he acostumat.

El Mestre començà a llegir-ne un altre.

—Quina cosa més punyeterament estranya! —feu, en acabar-lo—. Sembla algú que s'ho mira tot des d'un lloc molt i molt distant. Un marcià acabat d'aterrar al nostre planeta. És molt jove?

—Què diu! Passa del mig segle.

—Com és, personalment?

—Raríssim. Un fracassat, decebut de tot i aspre de caràcter. Qui el veja i no el conega, pot confondre'l amb un vagabund. Sempre du la mateixa roba.

—Caram, quina perla!

—I vostè —digué Mateu, després d'un silenci llarg, incòmode—. No escriu?

—Jo? Escriure?

—Recorde haver-li llegit algun article, en alguna revista cultural.

—Segles fa, d'això! No, no m'interessa.

—Dona per a menjar, això de descobrir talents?

—Menge poquíssim —va riure el Mestre—, i no tinc vicis cars. Els llibres, els catàlegs d'exposicions, quasi tot el que necessite per a la faena m'ho regalen. El carter em du

material cada dia. Em falta lloc per a tanta cosa. De tant en tant telefone a una bibliotecària del poble del costat perquè vingui i se'n enduguï caixes plenes. A més, quan l'encerte amb algú que despunta, me n'arriba una part. N'he encertat uns quants.

—Ho sé. Jo mateix li'n podria dir noms.

—No tots són igual d'agraïts, n'hi ha de mesquins, però, en general, es porten bé. Quan aposte per algú, ja em fixe si és una persona digna que m'hi pose o no. Sovint ho copse a la primera trobada.

La casa del Mestre, a la qual s'accedia per un camí de terra, era enorme i d'aire negligit. Devia fer molts anys que no la pintaven. Un mastí negre, amb cara de conserge, els va rebre amb lladrucs des de la caseta de fusta on estava lligat. El Mestre oferí a Mateu d'entrar i prendre alguna cosa. Mateu hauria acceptat a gust si no haguera notat, en el to de la invitació, fatiga i poques ganes. Abans d'anar-se'n, Mateu donà al Mestre una targeta amb el seu telèfon, per si algun dia el necessitava. El Mestre no oferí el seu.

El Mestre havia dit, sobre els dibuixos de Mateu, el mateix que vint anys enrere sobre els quadres. No havia evolucionat, el seu estil? No havia anat més enllà del que feia de jove? Per què la seua obra no interessava? Manca de talent, com el pare de la jove? «L'estil m'agrada», havia dit. «Llàstima que no siguin figuratius, això en limita l'efecte.» Mateu passà tot el trajecte fins a casa interpretant aquestes paraules.

Dos dies després, a la una de la matinada, Mateu es despertà sobresaltat pel so repetit del telèfon. El despenjà amb por. Era el Mestre.

—Ho sé: soc un cabró per telefonar a aquesta hora, però no tinc remei. Escolta'm: necessite llegir coses de Crisòtom. Aquells articles del teu cotxe no em deixen dormir.